

Soortenmanagementplan (SMP)

Maart 2024

Uitgave: provincie Drenthe

www.provincie.drenthe.nl

Dit document is tevens bijlage X van het beleidskader ‘Natuurvriendelijk isoleren van particuliere woningen onder het pre-SMP’.

Gebiedsgerichte omgevingsvergunning en soortenmanagementplan (SMP)

Als gemeente, woningcorporatie of projectontwikkelaar krijg je ook bij (ver)bouwen in de bebouwde omgeving te maken met allerlei wetgeving, zoals de Omgevingswet, het Besluit activiteiten leefomgeving en het Besluit kwaliteit leefomgeving (hierna: Omgevingswet). Bij elk project moet je dan in principe een omgevingsvergunning aanvragen. Om te voorkomen dat je vele individuele aanvragen moet doen, is er een gebiedsgerichte omgevingsvergunning. Hier lees je alles wat je daarover moet weten.

Omgevingswet

De Omgevingswet beschermt Nederlandse natuurgebieden en planten- en diersoorten. De wet is niet alleen voor het buitengebied, maar geldt ook bij de meeste ruimtelijke ingrepen in de gebouwde omgeving. Ook in de stad leven verschillende beschermde soorten dieren en planten. Bij renovatie, isolatie, sloop, aanleg van wegen, bedrijventerreinen, woonwijken en bijvoorbeeld groenonderhoud moet je dus rekening houden met deze wet.

Kort gezegd: De Omgevingswet verbiedt het doden en verwonden van beschermde soorten en het wegnemen van hun verblijfplaatsen. In de gebouwde omgeving zijn de beschermde soorten waar het om gaat vooral vleermuizen, gierzwaluwen, huiszwaluwen en huismussen. Niet iedereen beseft het, maar in het grootste deel van de woningen leeft één of meerdere van deze soorten.

Huiszwaluw kunstnesten (Hans Dekker)

Wat betekent dit in de praktijk?

Op basis van de wet moet je eerst een ecologische quick scan en daarna een uitgebreid ecologisch onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten laten uitvoeren. Voor veel soorten kan dat alleen in de warmere maanden van het jaar, wat vraagt om een zorgvuldige planning. Daarnaast zijn ecologische onderzoeken intensief en daardoor prijzig.

Als uit onderzoek blijkt dat de genoemde soorten aanwezig zijn, moet je een vergunning-procedure starten. Hier zitten legeskosten aan vast, maar ook een proceduretijd voor toetsing. Ook dit vraagt dus om een goede planning. Of je daadwerkelijk een omgevingsvergunning krijgt, hangt af van de aangetroffen soorten en de voorgestelde maatregelen. Na het krijgen van een omgevingsvergunning is de aanvrager niet meer gebonden aan deze wet, op voorwaarde dat je voorzorgsmaatregelen treft en de weggenomen verblijfplaatsen op een andere plek compenseert.

Belangrijk: Deze eisen gelden voor elke ruimtelijke ingreep en voor iedere partij. Dus voor zowel de grotere projecten van projectontwikkelaars, woningcorporaties en gemeenten, als particulieren die hun huis isoleren of een dakkapel plaatsen.

Gebiedsgerichte omgevingsvergunning

In theorie moet je dit proces dus voor elke afzonderlijke ruimtelijke ingreep doorlopen. Een hoop werk en prijzig. Maar dit kan uiteraard slimmer. Zeker met het oog op de gewenste versnelling van de woningbouw en de energietransitie. De provincie Drenthe is verantwoorde-

Ruige dwergvleermuis in spouw (Wiegert Steen)

lijk voor de bescherming van de natuur en de uitvoering van de Omgevingswet en stimuleert de zogeheten gebiedsgerichte omgevingsvergunning voor SMP. Eén omgevingsvergunning voor de hele gemeente, voor de duur van 10 jaar voor alle ruimtelijke plannen van alle partijen.

Hoe werkt dit? Als gemeente vraag je voor alle mogelijke ruimtelijke ingrepen binnen je grondgebied één omgevingsvergunning aan bij de provincie. Dit op basis van één grootschalig, gemeentebreed ecologisch onderzoek. Deze omgevingsvergunning is dus niet projectgericht, maar gebiedsgericht. De provincie verleent één gebiedsgerichte omgevingsvergunning voor SMP aan de gemeente die tot 10 jaar geldig kan zijn. Voor al die projecten geldt dus geen losse onderzoeks- en vergunningplicht.

Gemeente als vergunninghouder

Als gemeente ben je vergunninghouder en kunnen inwoners, ondernemers en woningcorporaties gebruikmaken van een omgevingsvergunning. Dat gebeurt via een meldingssysteem. Het is aan een gemeente om te bepalen aan welke gebruikers je de omgevingsvergunning door wil schrijven en voor welke ruimtelijke ingrepen. In verband met de voortgang van de woningbouw en verduurzaming raden wij aan de omgevingsvergunning voor alle initiatiefnemers open te stellen, voor zo veel mogelijk ruimtelijke ingrepen.

De gemeente bepaalt ook in welk gebied de omgevingsvergunning geldt: alleen het stedelijk gebied of juist (ook) het landelijk gebied. Uiteraard adviseren wij als provincie de gemeenten daar graag over.

Gewone dwergvleermuis (Wiegert Steen)

Eis voor omgevingsvergunning: soortenmanagementplan

Om een reguliere omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit te krijgen moet je voldoen aan een ‘wettelijk belang’. Hier is bijvoorbeeld sprake van als het project een ‘zwaarwegend maatschappelijk doel’ dient. Bij individuele projecten is hier vaak geen sprake van en is een omgevingsvergunning dus niet mogelijk. Met een gebiedsgerichte omgevingsvergunning ondervang je dat probleem. Dat werkt zo: als je als gemeente maatregelen neemt om de biodiversiteit langdurig te beschermen én verbeteren, dan is dit de wettelijke grond om een gebiedsgerichte omgevingsvergunning te krijgen. Het beschermen van flora en fauna is namelijk één van de bij wet erkende belangen. Je moet dan als gemeente wel een biodiversiteitsplan opstellen. Zo’n gemeentebreed biodiversiteitsplan noemen we een **soortenmanagementplan (SMP)**.

Als gemeente breng je dus de stadsnatuur in kaart én neemt maatregelen om deze fors te stimuleren (‘plussen’). Hierdoor is de biodiversiteit weerbaar genoeg om af en toe ruimtelijke ingrepen op te vangen (‘minnen’). De balans slaat uiteindelijk door in het voordeel van de biodiversiteit, waardoor een omgevingsvergunning mogelijk is. Hierdoor kunnen ook kleinere projecten zonder ‘eigen’ maatschappelijk belang doorgaan, zonder eigen onderzoeken en vergunningprocedure.

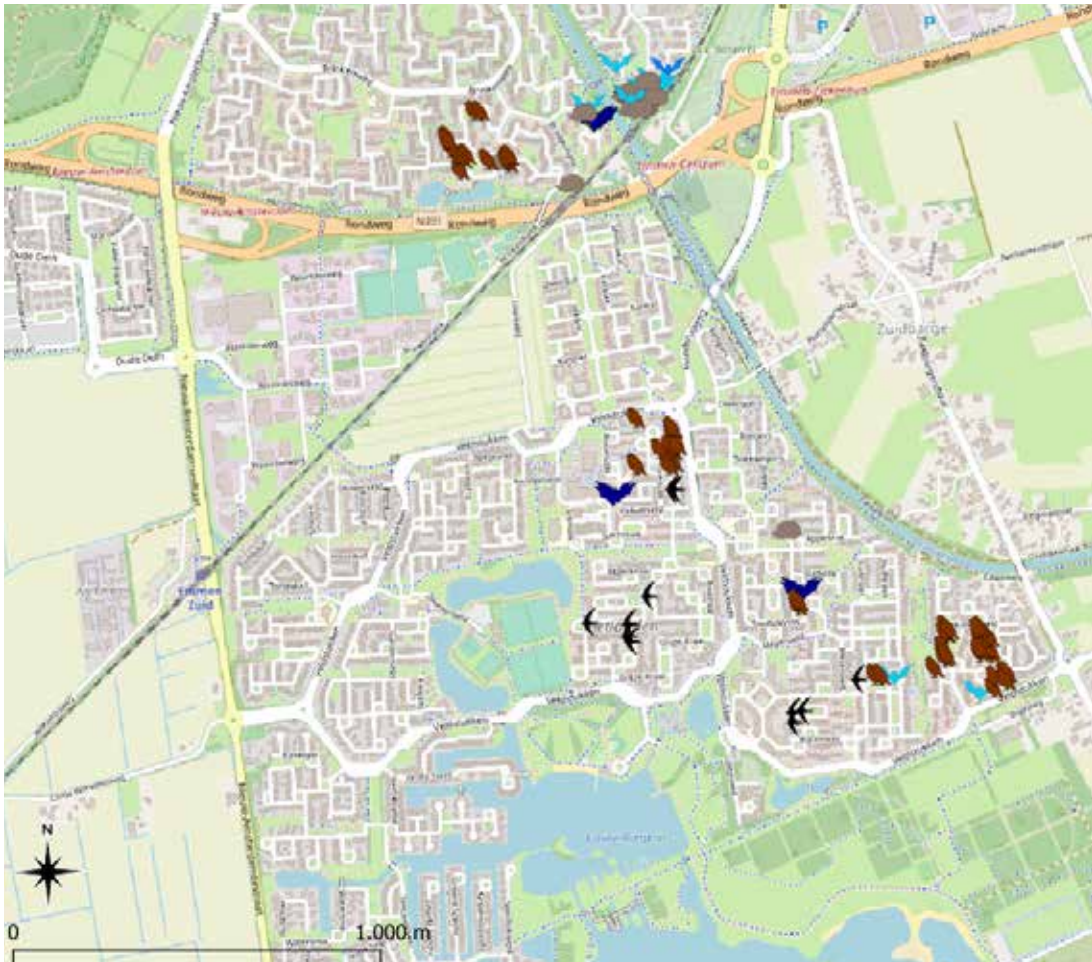
Hoe werkt ecologisch onderzoek en monitoring?

Omdat je een gebiedsgerichte omgevingsvergunning voor alle mogelijke ruimtelijk ingrepen kunt inzetten, is een goed SMP gebaseerd op uitgebreid, jaarrond ecologisch onderzoek. Je moet de populaties in kaart laten brengen en dat betekent gedegen onderzoek.

Huismus (Hans Dekker)

Omdat een SMP de biodiversiteit moet stimuleren, is monitoring van de kwetsbare soorten tijdens de looptijd van de omgevingsvergunning van groot belang. Alleen door de populatie-trends te volgen, kun je zien of de minnen en plussen nog in verhouding staan. Als het nodig is, kun je tussentijds bijsturen.

Hoe zorg je voor plussen?

Om te zorgen voor plussen qua biodiversiteit, kun je denken aan maatregelen als het creëren van een valse spouwmuur voor het gemeentehuis om verblijfplaatsen voor vleermuizen te maken. Of het plaatsen van vogelkastjes op de bibliotheek of school. Een andere mogelijkheid is het verplichten van natuurinclusieve ontwerpen bij nieuwbouw. Dit vraagt om ‘groen denken’ en het creëren van duurzame leefomstandigheden voor de kwetsbare soorten.

Initiatiefnemers in een gemeente (woningcorporaties, ontwikkelaars, particulieren) die van de gebiedsgerichte omgevingsvergunning gebruik willen maken, moeten in hun projecten dus maatregelen nemen om de kwetsbare soorten te beschermen. Ze mogen geen dieren doden en moeten alternatieve verblijfplaatsen aanbrengen. Een woningcorporatie mag bijvoorbeeld alleen gebruik maken van de omgevingsvergunning als deze natuurvriendelijk werkt (periode en werkwijze) en bijvoorbeeld een aantal gierzwaluwkasten inbouwt in de projectwoningen.

Voor- en nadelen

Voordelen

- **(Kosten)efficiëntie:** Eén gebiedsdekkend ecologisch onderzoek en één vergunning-procedure is efficiënter en op termijn goedkoper.
- **Planzekerheid:** Omdat veel ruimtelijke projecten geen 'bij wet erkend' belang dienen, kunnen veel projecten niet doorgaan. Via een gebiedsgerichte omgevingsvergunning op basis van een SMP kan dat wél. Bovendien komen projecten niet in de knoop met de planning bij mogelijke tegenvallers in de onderzoeksfase of vergunningverlening.
- **Omgevingswetprocedures zonder 'Natuur':** Omdat 'Natuur' al vergund is, hoeft het onderdeel 'beschermde dieren en planten' niet aan te haken in Omgevingswetprocedure. Daardoor kan de Omgevingswetvergunning makkelijker verleend worden, zonder risico's op zienswijzen.
- **Draagvlak voor natuur:** De procedure ten aanzien van een omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit brengt voor individuele projecten veel kosten, tijd en onzekerheid met zich mee. Draagvlak voor natuur is daardoor vaak laag. Via een SMP wordt de biodiversiteit gericht beschermd en is het draagvlak vaak hoger doordat bewoners worden betrokken bij het vergroenen van hun leefomgeving.
- **Populaties van beschermde soorten zijn duurzaam te behouden:** De biodiversiteit wordt nu vaak niet gericht beschermd, maar vooral ad hoc bij specifieke ingrepen. Zijn populaties op den duur té kwetsbaar door vele 'kleine minnetjes', dan zijn ruimtelijke ingrepen niet meer te vergunnen. Een duurzame biodiversiteit is dus zowel in het belang van de natuur als in het belang van de ruimtelijke mogelijkheden voor ontwikkelingen.

Kortom: Een SMP zorgt voor onze (stads-)natuur, ontlast burgers en ondernemers én versnelt bovendien woningbouw en verduurzaming.

Nadelen

- Het volledig in kaart brengen van de biodiversiteit in een gemeente kost **tijd en geld**.
- De **verantwoordelijkheid** van de gemeente om de biodiversiteit te beschermen en verbeteren is gekoppeld aan de omgevingsvergunning. Daarbij komen verplichtingen zoals monitoring.

Beide nadelen zijn echter overkomelijk, zie hiervoor de volgende pagina met praktische informatie.

Praktische informatie

Overleg met de provincie Drenthe

Wij stimuleren het opstellen van SMP's, omdat wij dit als de best mogelijke oplossing zien om de wettelijke bescherming van de natuur te combineren met noodzakelijke woningbouw en verduurzaming.

Tegelijkertijd zorgt het voor een extra plus op het gebied van biodiversiteit én ontzorgt het inwoners en ondernemers. Wij willen daarom actief meedenken in het opzetten van SMP's. Bij een grootschalig onderzoek zoals een SMP, is vroegtijdig overleg met de provincie over reikwijdte, de benodigde 'plus', onderzoeksmethode en -inspanning van cruciaal belang.

Format SMP

Om een gemeente te helpen met het opstellen van een SMP, is een uitgebreid [format en hand-leiding](#) beschikbaar met daarin de eisen die wij stellen aan een kwalitatief goed onderbouwd SMP. Daarin werken we in detail uit welke onderzoeksinspanning nodig is en hoe je de biodiversiteit moet stimuleren en monitoren.

Kosten en subsidie

De tijd en kosten voor het opstellen van een SMP en het uitvoeren van een grootschalig onderzoek is voor veel gemeenten een drempel. In de praktijk kan dit meevallen. Er zijn SMP's die,

Nestkast gierzwaluw (Vivara Viva PRO)

van start opdrachtverstrekking ecologisch onderzoek tot indienen vergunningsaanvraag, slechts een jaar in beslag namen. Dat is niet veel langer dan de standaard onderzoeksperiode voor een projectvergunning.

De kostprijs van een onderzoek is uiteraard van veel factoren afhankelijk, zoals omvang van het gebied en type bebouwing, maar voor een gemeente kun je uitgaan van € 100.000,- (klein) tot € 300.000,- (middelgroot) voor een volwaardig SMP. Om een goed beeld te krijgen van de kosten voor een SMP in een gemeente raden we aan verkennende gesprekken te hebben met ecologische adviesbureaus die kennis en ervaring hebben met het opstellen hiervan.

Daarnaast moet een gemeente de monitoring en ecologische maatregelen bekostigen. Deze zijn lastiger in te schatten omdat ze afhankelijk zijn van de uitkomsten van het onderzoek en de maatregelen. Ze zijn in ieder geval aanzienlijk lager dan de opstartkosten. Voor zowel de kosten voor het onderzoek als de maatregelen geldt dat deze investering een SMP voor een omgevingsvergunning voor een periode tot 10 jaar oplevert, voor het hele onderzochte gebied. Als men voor alle individuele projecten onderzoek zou doen, komt het totale bedrag voor 10 jaar uit op een veelvoud van de kosten.

Delen van de kosten

Het ligt voor de hand om de kosten van een SMP te delen met de woningcorporaties, aangezien zij veel projecten op jaarbasis uitvoeren. Het wegvallen van de onderzoeksverplichting en vergunningprocedure levert deze partijen tenslotte veel voordeel.

Ook projectontwikkelaars (en eventueel particulieren) kunnen financieel bijdragen. Zo kan een gemeente via leges voor de doorschrijving een bijdrage vragen om gezamenlijk de kosten te dekken.

Subsidie

Omdat zowel het rijk als de provincie veel waarde hechten aan een SMP, is hiervoor ondersteunend budget beschikbaar. In de Rijksregeling is reeds het bedrag per gemeente vastgesteld: [Staatscourant 2023, 32727 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#). Neem voor een volledig beeld van de mogelijkheden en meer informatie contact met ons op.

Juridische verantwoordelijkheid; toezicht en handhaving

De provincie Drenthe is toezichthouder op het naleven van de Omgevingswet en het naleven van voorschriften in de omgevingsvergunning. Als een gemeente haar verplichtingen (denk aan monitoringsrapportages) niet nakomt, dan kan de provincie hierop handhaven. Wanneer andere gebruikers van de omgevingsvergunning (zoals particulieren of woningcorporaties) na doorschrijving de voorschriften overtreden, dan zijn deze in eerste instantie aansprakelijk, en niet de gemeente. Ook bij overtredingen buiten de omgevingsvergunning voor SMP om is en blijft de overtreder zelf aansprakelijk.

Vragen

Heb je nog vragen of wil je meer informatie? Neem contact op via vth@drenthe.nl

